

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Tredie Brev til en højvelbaaren Herre. 1743

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 213. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801242896/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

LÆSNING

ske velbevandret i Oldtidsfilosoffernes Moralsystemer; Cicero, Seneca og Plutark læser jeg om og om igen. Men jeg kender ikke ret mange af de moderne Filosofer.

Selv foretrækker jeg at give nyttige Raad og Formaninger i Form af morsomme Dialoger og Komedier frem for at agere den strikse Skolemester. Jeg skælder ikke ud over vor Tids Moral og holder ikke Brandtaler mod Lasterne; det maa blive Prædikanternes Job. Jeg prøver bare paa at afsløre de almindelige Fejl; det synes jeg er en Filosofis Opgave. Naar jeg skal gøre opmærksom paa Fejltagelser følger jeg Sokrates' Metode: jeg underminerer Fæstningerne i Stedet for at tage dem med Storm. Ved Hjælp af Fortællinger, Fabler og Lignelser tvinger jeg Folk til Sandheds Erkendelse. Engang ovebeviste jeg én af mine Venner, hvis Intolerance jeg ikke kunde faa Bugt med ved Argumenter, ved at fortælle ham Historien om de forskelligtformede Øjne fra Niels Klim. Men jeg bliver ikke regnet for Filosof, for jeg benytter mig ikke af det filosofiske Fagsprog, men siger min Mening paa en enkel og letfattelig Maade. Jo dunklere man udtrykker sig, jo større Filosof bliver man regnet for at være. Der er nemlig mange som ikke gerne læser andet end det de ikke kan forstaa. Hvis man fjerner den Pynt og Stads som de fleste af vore Dages Doktorer vigter sig med, hvis man stryger Omsvøbene og de slikkede og veldrejede Fraser, saa vil det vise sig at nogle af de Værker som man plejer at anse for de allermost fuldendte, i Virkeligheden er fattige, banale og kraftløse. Mange Forfattere som imponerer én vældigt naar man læser dem, vilde, hvis de havde udtrykt sig paa groft folkeligt Sprog, ikke virke nær saa gevaltige paa dem som kun har Opmærksomheden henvendt paa velklingende Ord. Stilens Elegance, den snørklede og unaturlige Udtryksmaade og den filosofiske Terminologi gør at Skrifter som i sig selv er middelmaadige bliver betragtet som Udtalelser af Vorherre selv.

Jeg holder meget af Montaigne paa Grund af hans Lige-fremhed, og jeg vilde holde endnu mere af ham hvis han

DET TREDIE BREV

talte noget mindre om sig selv. Jeg kan godt lide hans Paradoxer. Ved Paradoxer forstaar jeg Paastande som med virkningsfulde eller i det mindste sandsynlige Argumenter vender sig imod almindelige og rodfæstede Opfatelser. Men hvis Paradoxerne ikke er ordentlig underbyggede, saa er det noget af det værste jeg ved. Derfor fik jeg Kvalme af den lille Bog om de menneskelige Dyders Falskhed (*de la fausseté des vertus humaines*). Dens Forfatter laver nemlig samtlige Dyder om til Laster; han afleder Ydmyghed af Hovmod, Maadehold af Egenkærlighed. Den menneskelige Klogskab gør han Grin med ud fra den Betragtning at de mest dumdristige Handlinger tit fører til de bedste Resultater; men de Eksempler han anfører viser ikke andet end at Lykken tit er bedre end Forstanden. Naar han skal føre Bevis for sine andre Paradoxer er han lige saa uheldig. Den der fremsætter den Slags Paastande og forsvarer dem med den Slags Argumenter er en fræk Paradoxsmager, og det vil ikke sige meget andet end et Kvaj.

Iøvrigt sætter jeg Pris paa Paradoxer, hvis de bliver fremført med Forstand, saadan som Montaignes, Malebranches, Charrons og den rotterdamske Filosof. Der er mange af Bayles Paradoxer der med god Grund fylder kristne med Rædsel. Men det onde er blandet med godt, og hvad der ikke er sandt gør Forfatterens Behændighed sandsynligt. Det virker skærpende paa Læserens Intelligens. Man ved hvor mange lærde Mænd der fløj i Blækkuset over Bayles Paastand om det ondes Oprindelse, og hvor mange Kampe den har affødt med vor Tids Forsvarere af Troen, især Jean Leclerc, der med vældig Lærdom og under Opbydelse af alle sine Aandskræfter bekæmpede den rotterdamske Filosofs Paastande. Det vilde være taabeligt om jeg optraadte som Opmand mellem saa mange ypperlige Mænd; for at fortsætte denne Diskussion er ikke andet end at gentage hvad Leclerc allerede har sagt. Der er saa godt som ikke mere at sige om den Ting; for der blev kæmpet saa haardt at han blev tvunget